IMAGINEA CRAIOVEI ÎN PAGINILE REVISTEI ARHIVELE OLTENIEI

(scurtă prezentare)

Cercet. șt. III, dr. Gabriela Boangiu
Institutul de Cercetări Socio-Umane
„C.S. Nicolăescu-Plopșor”,
Craiova, al Academiei Române

Revista „Arhivele Olteniei” a reprezentat și reprezintă o platformă publicistică de specialitate, ce reunește discipline înrudite, teme captivante, ridicând ștacheta de la regional la național și chiar internațional, prin informația și metodologia performată. Autorii care și-au adus contribuția la paginile acestei reviste, au știut să capitalizeze studierea unor fenomene socio-culturale de finețe, „arhivând” printre altele și elemente ale memoriei culturale a Craiovei.

Acest oraş, deşi a cunoscut perturbări de-a lungul timpului, a continuat să dăinuie în memoria colectivă prin diferite forme: nume de străzi de odinioară, numele unor case aparţinând marilor familii boiereşti, spaţii urbane ce păstrează aminitirile de odinioară – denumiri ale unor vechi prăvălii, spaţii ce reamintesc de prezenţa unor personalități ale urbei, hanuri vechi, cartierevechi, precum cartierul evreiesc sau Cartierul Clisurean, mahalale, precum Mahalaua Sârbilor, biserici specifice anumitor cartiere vechi – Obedeanu, Sf. Gheorghe cel Nou, Mântuleasa şi multe altele.

În ceea ce privește textele în general, cele referitoare la orașul Craiova, în particular, se pot observa anumite particularități, și anume: 1) referitor la limbajul autorilor se constată o naturalețe, un spirit viu ce narează povestiri de demult, dar care deapănă și un prezent destul de apropiat de firul narativ; 2) o altă particularitate a articolelor este dată de dialogul ce se stabilește între unii dintre autorii articolelor publicate in revista AO serie veche, referitoare la Mahalalele, cartierele, bisericile unora dintre cartiere sau aflate pe artere centrale ale orașului. Articolele se completează ca un bulgăre de zăpadă, salvând informații, adunnd adăogiri, completări valoroase din punct de vedere științific.

Despre acestă tematică, Revista „Arhivele Olteniei” are rezervate un număr impresionant de pagini. Menționăm în acest sens articolul „Craiova, moșie a Bassarabilor”, de George Mil. Demetrescu. Iată cum autorul lansează întrebări-ipoteză la începutul articolului său: „Fost-a Craiova în timpurile cele mai vechi, înainte chiar de a fi orașul Băniei, – înainte chiar de a fi satul Vornicului Neagoe, tatăl Craioveștilor, – un sat și o moșie a Basarabilor? Fost-a cu alte cuvinte orașul nostru, leagănul acelei vechi dinastii boerești care a însemnat atât de mult în istoria Țării Românești, sau numai una din acele multe moșii ale acestui neam boieresc?” (Geroge Mil. Demetrescu, *Craiova, moșie a Bassarabilor*, în „Arhivele Olteniei”, seria veche anul I, ianuarie 1922, nr. 1, p. 16). George Mil. Demetrescu subliniază totodată *legitima mândrie* a localnicilor pentru faptul că orașul Craiova a fost orașul Băniei Oltene. Totodată, afirmă că orașul „Craiova a fost de la început o moșie a Bassarabilor, cari au locuit-o statornic – mai întâi ca un târgușor format pe această moșie Bassarabească, mai apoi ca un oraș, veche stăpânire din moși-strămoși”. Documentația și argumentele sale în sprijinirea acestei ipoteze nu încetează să apară – metodic și cu spirit înalt.

Despre familiile boierești din Craiova și Oltenia pot fi descoperite detalii în paginile Revistei „Arhivele Olteniei”, seria veche, ca de exemplu în articolul „Marile familii românești

date de istoricul Sulzer" semnat de C.V. Obedeanu, care afirma: „Despre genealogiile marilor neamuri din Valachia a scris în veacul al XVIII cronicarul Radu Grecianu, din ordinul lui Brâncoveanu-Vodă, o carte intitulată *Genealogiile familiilor boierești*; a rămas însă în manuscris, netipărită. Ce importanță mare ar fi avut de s'ar fi tipărit, căci cine știe ce origine găsea în neamurile noastre, cine știe de ce războaie ar fi vorbit, de ce emigrațiuni, de ce amestec de popoare și de rase, de ce obiceiuri sociale, în fine erea o oglindă a societății din veacul al XVIII-lea la Români" (C.V. Obedeanu*, Marile familii românești date de istoricul Sulzer*, în „Arhivele Olteniei", seria veche, anul II, mai-iunie 1923, nr. 7*,* p. 195). În județul Dolj, autorul menționează următoarele mari familii Oltenești: Obedeanu, Poenaru, Socoteanu, Milesu, Columbeanu, Podvoniceanu, Priseceanu, Amărăascu, Vericeanu, Portărescu, Târnoveanu, Melinescu, Plopșoreanu, Livezeanu, Fratoștițeanu.

Un alt articol semnat de (C. S. Nicolăescu) Plopșor, menționează detalii despre „Obârșia familiei Aman" (C. S. Nicolăescu- Plopșor, *Obârșia familiei Aman*, în Arhivele Olteniei", seria veche, anul II, ianuarie-februarie, 1923, nr. 5*,* p. 8): „Asupra obârșiei familiei *Cinstitului Sărdar Dimitrie Aman* marele negețător din Craiova, tatăl pictorului Theodor Aman, doar Domnul Nicolae Iorga, în prefața volumului al XIX-lea din *Sudii și Documente* (Corespondența lui Dimintrie Aman, București 1913), ne spune că: *familia era din Macedonia și că o obârșie românească nu este exclusă, dar, cu toții, ei întrebuințează în scrisorile lor, până foarte târziu, limba grecească*". Plopșor descoperă, însă, documente despre Dimitrie Aman în Arhiva Primăriei Craiova și anume, următorul document: „*Dăla casa cercetării streinilor ot Craiova. Cins(titu)lui săr(a)r Dimintrie Aman, Rumân Coțovlah: venit aici dă ani 39: căsătorit după soție greacă, are casă aici în Craiova, are moșii, are vii, la față zmad: părul negru: mustăți castanii: rade castanie, la stat dă mijloc, port boeresc, au dat chezaș pământean pă dumnealui sărd(a)r(ul) Barbu Socoteanu, de aceia i sau dat această adeverință a casii cercetării spre a fi știut. 1823: Ghen(a)r 25*" (C. S. Nicolăescu-Plopșor, *op. cit.*, p. 8).

În ceea ce privește populația cartierelor vechi ale Craiovei, se poate face un studiu amplu despre minoritățile sau etniile conlocuitoare ale urbei.

Astfel, pe la 1840 existau foarte mulţi aromâni veniţi, aflaţi în fruntea comerţului craiovean, „proprietari rurali ori pe punctul de a deveni – cu bogate gospodării în mahalaua Sf. Ion Hera şi în jurul ei, formând familiile următoare:

Cota (Cota=Constantin – Tache Papahagi, *Antologie Aromână apud* Gigi Orman, *Din trecutul Craiovei – Cartierul clisurean*, în „Arhivele Olteniei", nr. 37-38, an VII, mai august 1928, p. 216). Nicu al 'Cota şi Sofia Ciolea, ambii Clisureni, aveau urmaşi cu denumiri aromâne: Petruş, Gache, Oane, iar fiicele măritate tot după tineri clisureni: Becubaşa, Saita, Simionide şi Vâciu. Priceput în ale comerţului, Kir Nicu Bacalu deschise o băcănie îndată după sosire, în apropierea aceleia a cumnatului său Costea Bacalu-Orman. Instalată în colţ, pe strada Buzeşti, în faţa măcelărieivechi, negoţul merse în plin şi făcu epocă. În cele din urmă încărcat de ani, Kir Nicu se retrase, cedând magazinul fiului său Petruş Cotadi, mare comerciant şi el, spre sfârşitul secolului XIX. Casele lui Kir Nicu sunt fostele case Cotadi şi Ghiţă Pleşea de pe strada Lascăr Catargiu. Unul din fii: Gache Cotadi, a a vut de asemenea băcănie mare în Bucureşti, bine cunoscută în trecutul comerţului capitalei. Acesta a fost şi secretarul Societăţei de Cultură Macedo-Române (1869) şi unul din cei mai devotaţi cauzei macedonene. Un alt Cota, nepot lui Kir Nicu şi fiul Doctorului Sima al 'Cota din Clisura, Petre Cotta, a locuit iarăşi multă vreme în mahalaua Sf. Ioan, ocupându-se cu negoţul de cereale. El a fost socrul comerciantului clisurean Petre Tica, stabilit vremelnic aici" (Gigi

Orman, *Din trecutul Craiovei – Cartierul clisurean*, în „Arhivele Olteniei”, nr. 37-38, an VII, mai-august 1928, p. 216).

O familiei de clisureni şi negustori de vază e aceea a lui Ştefan Vâciu şi a urmaşilor săi, căci unul dintre fii, Gheorghe Ştefănescu a fost, de asemenea,un cunoscut băcan cu magazinul în Str. Unirei, peste drum de farmacia Pohl (Gigi Orman*, op. cit*., p. 217).

Numeroase alte familii se pot mândri cu numeroase realizări în spaţiul Craiovean, printre ele menţionăm: familiile Orman, Ciolea, Târţă, Cionea, Gârleşteanu, Goga, Paciurea, Sterie.

Discuţiile privind amplasarea unor mahalale vechi în Craiova, au fost aprinse. Aşa a fost cazul şi cu Mahalaua Sârbilor, aflată în jurul bisericii Sfântul Ion Hera. „Într-o hotărâre a judecătoriei judeţului Dolj, secţia II, cu data de 19 mai 1838, semnată de preşedintele Dimitrie Bibescu şi de membrii Paharnic Ion Pleşoianu şi serdar Vasile Locusteanu, se spune, că *dintr-un înscris de la leat 1827 avgost 20*, iscălit de Ene Ciurcibaşa (starostele isnafului cojocarilor), reiese că acesta era epitrop al bisericii *Sfântul Ion din Mahalaua Sârbilor* şi dedese cu embatic lui Badea Cojocaru un loc al bisericii, cu plată de 12 lei pe an. Parte în proces, ca jăluitor, era Ion Badea, fiul lui Badea Cojocaru, Ion Badea îşi mărită fata cu Ştefan Stancovici, căruia îi dă zestre locul, pe care acesta din urmă voind să-l împrejmuiască, se adresează *Consiliului Municipalităţii Oraşului Craiova* pentru autorizare, iar consiliul, cu încheierea nr. 2356 din 4 iulie 1861, îi dă autorizarea, sub oarecare condiţiuni, din cuprinsul încheierii se vede că locul este situat în mahalaua Sf. Ion Hera, între uliţa Cazărmii şi uliţa ce merge spre fântânile Kiriacului, având învecinări cu Mitică Pădeanu şi Ioniţă Heraru, iar peste drum, în uliţa Cazarmii, proprietăţile Bădiţă Badea şi Marin Piciu” (Aurel Mircea, *„Mahalaua Sârbilor”din Craiova*, în „Arhivele Olteniei”, nr. 37-38, an VII, mai-august 1928, p. 246).

Paginile „Arhivelor Olteniei” revelează numeroase detalii despre bisericile craiovene. Printre acestea, aflăm informații argumentate și documentate asiduu despre „Biserica Sf Gheorghe-Nou din Craiova – Introducere critică la opera picturală” – articol semnat de de V. Georgescu Paleolog. Biserica se remacă prin pictura murală interioară, realizată de binecunoscutul pictor Eustațiu Stoenescu, V. G. Paleolog remarcând: „Un zid este un spațiu pictural mai greu de slujit decât o pânză”. Alte biserici care sunt amplu prezentate în acest spațiu publicistic sunt: Biserica Obedeanu, Biserica Mântuleasa, Biserica Brândușa, Biserica Sf. Dumitru, Biserica Sfinții Voievozi etc.

Oltenia dupa harta din Anton Maria del Chiaro de T. G. Bulat, iată „Una din cărțile streine, care se ocupă de Muntenia și Oltenia, lăsând deci la o parte celelalte părți ale României, este cea a italianului Del Chiaro, fost secretar al lui C-tin Brâncoveanu”. Tipărită la Venezia în 1718, purtând numele *Istoria delle moderne rivoluzioni della Valachia*, cartea este importantă pentru că este însoțită din unul din cele mai vechi documente cartografice ale ținuturilor noastre. „El (documentul) nu este opera italianului, ci spre mândria noastră, a unui român, și anume a celui vestit învățat ce fu Stolnicul Constantin Cantacuzino, unchiul și mentorul lui Constantin Brâncoveanu”, așadar, harta este elaborată de stolnicul Cantacuzino și descoperită și publicată la Veneția de către Del Chiaro, reeditată de Iorga cu ocazia aniversării lui Brâncoveanu și formează astfel vol. XXVIII din ale sale „Studii și documente”.

Farmecul povestirilor de demult se împleteşte cu cel al povestirilor mai recente, toate însă preamăresc un trecut frumos în adevăratul sens al cuvântului, un timp ce nu se grăbea, un spaţiu urban cu o culoare locală deosebită, case vechi ce „nouă erau”, bulevarde de odinioară alături de străzile înguste sau mai largi din urbea craioveană.